

Эхэ найхан нутагаа эд хамта мандуулаар!

БУРЯД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

бүгэдэ
арадай
газета

1996
ЯНВАРИИН
17
Убэлэй дунда шара
хулгана
нарын 27
СРЕДА
гарагай 4
№10 (19350)
Газетын сэл
хэлсээтэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ДОЛООН ХОНОГ

Республикын Президент Л.В.Потапов энэ долоон хоногой түрүүшын үдэр Корейн Республикын Промышленностиин ба худалдаа наймаанай министрствын түлөөлэгшэ господин Янг Со Литэй уулзажа хөөрэддэбэ. Энэ үдэр президент хубинь асуудалнуудаар эрхэтэдтэй уулзахан байгаа.

Правительствын түрүүшын заседани январин 16-да боложо, хүүгэдэй зунай амаралтые, тэдэниие элүүржүүлхэ хэрэг эмхидхэлгын, Сүхын арһанай заводой ажал ябуулгые нэргээлгын, "Эрьесын мүнгэ зөөриие нэмээхын тула предприятиин мүнгэн һангай нөөсэ бүрдүүлхэ тухай" Буряд Республикын Хуулин проектые зүбшэн хэлсэлгын асуудалнуудые хаража үзэбэ.

Правительствын заседаниин һүүлээр республикын Президент Л.В.Потапов Буряд ороной эрдэмтэдтэй уулзахан байгаа. Уулзалгын үедэ эрдэм шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай гол зорилгонууд хараалагдаһан, манай эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүдые үйлдбэридэ нэбтэрүүлжэ, ашаг олзо абаха тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлхэн байгаа.

Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо М.А.Спасовай харгалзалан хүтэлбэрилдэг Хүдөө ажахын министрствын хүдэлмэрийн долоон хоногой түсэб соо республикын ажахынуудта хабарай тарилгын хүдэлмэри ябуулаха талаар республиканска штабай январин 18-да болохо заседани гол һуури эзэлнэ. Агнуурийн нөөсөнүүдые хамгаалха ба гамтайгаар хэрэглэхэ управленидэ шононуудые хюдаха конкурсын дүнгүүдые согсолһон агнуурийн ажахын заседани болохо байна. Экологиин ба байгаали шажалгын талаар гүрэнэй комитедэй нэргэжэлтэд энэ долоон хоногто Загарайн аймагта байгаали хамгаалгын хүдэлмэрийн ямараар ябуулагдажа байһыень шалгаха юм.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Н.Жильцовоай харгалзалан ударидадаг Финансын министрство 1996 оной бюджетдые хаража баталан абаха хүдэлмэрилгын комиссийн заседаниие мүнөөдэр үнгэргэхэ байна. Бюджетэй олзо оршын хубиие нэмээхэ, комиссийн ээлжээтэ заседани январин 18-да болохо. Байгша ондо республикын социально-экономическа хүгжэлтые аймагуудаар багсаамжалан тодорхойлгын проект Экономикын министрствэдэ

заһагдаха байна.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л.Ч.Нимаевагай харгалзалан толгойлдог Эрдэм хуралсалай министрство аймагуудай эрдэм хуралсалай таһагуудай хүдэлмэрилгшэдэй семинар-зүблөө үнгэргэбэ. Үхибүүд болон хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хүмүүжүүлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ министрствын мэргэжэлтэд Загарайн аймагтай хургуулинуудай директорнуудэй семинар үсэгдэдэр эмхидхэлхэн байгаа. Ариг сээрые сахилгын, үбшэн тахалһаа нэргылэлгын хэмжээ ябуулануудые үнгэргэхэднэ бодото туһаламжа үзүүлхээ Госсанэпиднадзорой түбэй мэргэжэлтэд Түхэнэй болон Хориин аймагуудаар ябахая гараба. Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяшталгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй комитет республикын нийтын эмхицүүдэй дунда залуушуулай политика бэелүүлгын програмнуудай конкурс үнгэргэхэ.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л.П.Табалаевай харгалзалан хүтэлбэрилдэг Промышленностиин, элшэ хүсэний ба транспортын министрство шулуу нүүрһээр хангаха талаар селекторнэ зүблөө үнгэргэхэ, Геологиин ба газарай гүн дундахи баялигуудые хэрэглэлгын комитедтэ ашагта малтамалнуудай нөөсөнүүдэй талаар комиссийн заседани болохо байна. 1996 ондо капитална барилгые багсаамжалан тодорхойло хэрэгые Барилгын ба архитектурын министрствэдэ хаража үзэхэ юм.

Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Н.А. Астапенкын толгойлдог Зөөри эрхилэлгын гүрэнэй комитедтэ 1995 ондо гүрэнэй ба муниципальна предприятинуудые үмсэлэлгын дүнгүүд согсологдохо. Дүүргэгдээгүй барилгын объектнуудые хэрэглэхэ талаар "Бурядай хладокомбинат" гэжэ акционернэ бүлгэмтэй тус комитет зүблөө үнгэргэхэ. Республикын зөөрийн жаса бюджетдээ гадуурхы жасануудта мүнгэн һангай, мүн үмсэлэлгэхөө ороһон мүнгэ зөөриие хубаарилха, тоосоонуудые бэлдэхэ байна.

Буряд Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

Дэлгүүрэй үнэ сэнгүүд

ХУБИЛАД ОРХИБОГУЙ

Үнгэрһэн амаралтын үдэрэй байдалаар хотын ногоон базаар эрхэри хэдөө хоолой зүйлнүүдэй сэнгүүд хайшаа байгаабыл, мяхан болон мяханай зүйлнүүдые абаад харахада, ор коопторгын зүгһөө наймаалагдаһан үхэрэй мяханай 12000 түхэригтэ, үмсэһөө ороһон мяхан - 9000-16000, мян майн мяхан - 21000-22000, асиной мяхан - 12000-14000, ариной мяхан - 12000-14000 түхэригтэ хүрөө. Колбасагай зүйлнүүдхээ абахада, Улаан-Удэн мяханай комбинадай үйлдбэрилхэн шанагдаһан үйлдбэридэ шанарай "сибирскэ" сортын колбаса - 26620, "санска" сортын - 21340, "особо" сортын - 21780,

"одесска" сортын - 27610, "украинска" сортын - 31130, сосиска - 21420, үмсэһөө ороһон "сходненско" сортын дутуушагаар сонгоогдоһон колбаса - 29000 түхэригтэ байгаа.

Загаһанай зүйлнүүдхээ: хүйтөөр сонгоогдоһон омоли 25000, баһал имэрхүү горбуша - 25000, даһалагдаагүй хургэгдэлхэн карась - 6000, язь - 12000, алгана - 9000-10000, хүйтөөр сонгоогдоһон селёдко - 18000, багаар даһалагдаһан селёдко - 13000 түхэригээр зондо дурадхагдаа.

Загарайн шубуунай фабрикийн асаржа, хотын ажаһуугшадта дурадхаһан тахягай мяханай сэн 8800-9900 түхэригтэ, Улаан-

Удын шубуунай фабрикийн тахягай 10 үндэгэнэй сэн - 7600, зүгшын тоһоной сэн - 20000, гэршүүхын зүгшын тоһон - 30000 түхэригтэ болобо.

Огородой эдээнһээ тобшохоноор абаад хэлэбэл, хүнэг хартаабха - 14000-15000, һонгино - 3500, морхооб - 4500 түхэригээр сэгнэгдээ. Улаан-Удын һүнэй комбинадай асарһан хахад литрэй шэлтэй һүн - 1800, снэжок - 2200, 250 граммтай зөөхэй - 3200, 250 граммтай эээгэй - 2900, 100 граммтай сыр - 1200, малай килограмм тоһон - 23600 түхэригтэ байгаа.

Редакциян социально-экономическа таһар.

ПРЕЗИДЕНТ Л. В. ПОТАПОВ ГОСПОДИН ЯНГ СО ЛИТЭЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

Буряд Республикын Президент Л. В. Потапов Корейн Республикын Промышленностиин ба худалдаа наймаанай министрствын түлөөлэгшэ господин Янг Со Ли түрүүтэй Корейн олзын хэрэг эрхилэгшэдэй делегацигай уулзажа хөөрэддэбэ.

Түгнын нүүрһэнэй уурхайда нүүрһэ олзоборилгодо мүнгэ урьһалалгын асуудал энэ уулзалгын үедэ зүбшэн хэлсэгдээ. Наринаар тоолон гаргаһанай ёһоор, дүрбэн жэлэй турша соо Корейн талын 100 миллион доллар урьһалаад, Россин талаһаа 50 миллион долларой нэмэгдэжэ үгтөөд байгаа гэшэ һаань, бүхы оньһон техникэ болон түхээрэлгэнүүдые шэнэлхэнэй ашаар энэ уурхайда жэл соо нүүрһэ малтажа абалгые 6 миллион тонноор ехэдхэхэ арга олгохо байна. Корейн талын урьһалһан мүнгэ зөөриие арбан жэлэй үнгэрһэн хойно бусаажа шадахаар хараалнабди. Түгнын шулуу нүүрһэн эрхим шанартай байхаһаа гадна, олзоборилон абаха, зөөхэ хэрэгтэ яһала таарамжатай байна бишуу.

Энэ проектые бэелүүлхэ хэрэгтэ Буряд Республикын Правительствын зүгһөө ямаршые һаад тойбо ушаруулагдахагүй юм гэжэ Президент Л. В. Потапов найдуулаа. Энэ уурхайда ошожо хараһанайнгаа һүүлээр Корейн тала үгээ хэлэхэ юм.

Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев, Буряд Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Л. П. Табалаев, экономика гадаадын холбооной ба уласхоорондын харилсаанай министр В. А. Иванов, промышленностиин, элшэ хүсэний ба транспортын министр В. В. Переляев болон бусад тусхай тушаалтад энэ уулзалгада хабтадалсаһан байгаа.

Буряд Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

ШАГНАЛ

Ашагта малтамалнуудые шанаржуулгын промышленностие хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайн, үйлдбэридэ амжалтануудые туйлаһанайн түлөө Буряд Республикын Президент 1995 оной декабриин 27-ной Зарлигаар "Черемшанский кварцит" гэжэ акционернэ бүлгэмтэй генеральна директор Борисов Анатолий Павловичта "Буряд Республикын габьяата инженер" гэхэн хүндэтэ нэр зэрэг олгобо.

Хүдөө ажахын үйлдбэриие хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайн түлөө Буряд Республикын Президент 1995 оной декабриин 27-ной Зарлигаар "Буряд Республикын агропромышленна комплексын габьяата хүдэлмэрилгш" гэхэн хүндэтэ нэр зэрэг олгобо гээл.

Балсанов Владимир Чимитовичтэ - Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгш.

Унхеев Владимир Бальбуровичта - Буряд Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын туһалагша.

Цыренжапов Дымбыл Дарманчиновичтэ - Хэжэньгын аймагай "Михайловское" гэжэ хүдөө ажахын предприятиин директор.

Агропромышленна комплексын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ талаар габьяатай байһанайн түлөө Буряд Республикын Президент 1995 оной декабриин 27-ной Зарлигаар Бурядай агропромышленна комплексын кадрнуудые бэлдэхэ ба мэргэжэлиень дэрилхэ институтдай багшанарта Буряд Республикын хүндэтэ нэр зэрэгүүдые олгобо гээл.

"Буряд Республикын агропромышленна комплексын габьяата хүдэлмэрилгш"

Данилов Николай Ивановичта - институтдай ректор.

"Буряд Республикын эрдэм хуралсалай габьяата хүдэлмэрилгш"

Доржиева Ираида Лазаревнада - ахалагша багша.

Геологиин үйлдбэрийн экономикые хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайн түлөө Буряд Республикын Президент 1995 оной декабриин 27-ной Зарлигаар Геологиин болон газарай баялигуудые хэрэглэхэ комитедэй таһагай начальник Лбова Галина Георгиевнада "Буряд Республикын габьяата экономист" гэхэн хүндэтэ нэр зэрэг олгобо.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ АМАРШАЛГА

Буряд угсаатанай солото хүнүүдэй нэгэн - дайнай болон ажалдай ветеран, Агын автономито округой Могойтын районой Кировэй нэрмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр 50 гаран жэлдэ хүдэлөөд, мүнөө эндэхи ажахын зайһан болоод байһан, хүдөө ажахын үйлдбэрийн бэлиттэй бэрхэ эмхидхэлшэ, 16 жэл соо СССР-эй Верховно Сөведэй депутат ябаһан, Социалис Ажалай Герой, Россин Федерациян хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилгшэ Бальжиница Мажиевич МАЖИЕВАЙ түрээхөөр 80 наһанай ойгоорнь Буряд Республикын Президент, Правительство, Арадай Хурал тэрэниие үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршалаад, үшөө олон жэлдэ амжалтагайгаар хүдэлхыень, элүүр энхэ ябахыень, ута наһа наһалхыень, удаан жаргал эдлэхыень үрэнэ.

Буряад угсаатай солото хүнүүд

ГҮН УХААТАЙ, УРАГШАА НАНААТАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШ

(Социалист Ажалай Герой, Россин хүдөө ажыхын габьяата хүдэлмэрилэгшэ Б. М. Мажиевай 80 наһанай ойдо)

ҮНГЭРЭГШЭ ЖЭЛЭЙ хабарай һүүлшын харын ажалай нэгэ үдэр. Бороогой баглагар хара, уһа ехэтэй хүндэ үлэн газар гайдые нэмэрин хушажархихаар забдһан аад, баруун-хойноһоо гэнтэ бууһан шанга халхинда туугдан, нэгэ хэдэн төмөхөн дуһалнуудаа сасан алдаад, чургаһаа түгшын арилшаба...

—Байгша ондо таруһан бүхы ургаса таряамтай, цогоомтай баһал шатажа халахань гэшэ гү?—гэжэ Хара—Шэбэрэй захиргаанай зайһан Бальжинима Мажиевич Мажиев Арын—Булагай таряан ажал эрхилдэг бригада ошожо ябахатаа, ехэл ханаата болоһон хэбэр үзүүлэн, намда хэлэбэ.

Үнэхөөрөөшье, урда жэлийн гангажа, ехээр шарлажа ганташһан газар дайда харахадаа,

энэ үедэ нойтоной ородог хаань, ямаршые тунһатай байха нэм гэжэ би өөрөөшье сэдхэхэдэе бодолсобоб.

—Нилээд түгшүүрилтэй байдал тогтоог байна. Тоһо түлшын гуталдһанһаа боложо, паараашье хүсэд элдүүрилбэгүйбди. Дахинаа гангаа хаань, гайтайл юумэн болоһонь. Бороо одоо хэрэгтэйл даа. Шуурга нойто зүгнэжэ, шорга нээрни шархирга болоһонхой. Дайнай тэмдэг боложо бэедэмни үлэһэн номоной хэлтэрхэй бороо зүгнэхэдөө шархиржа, алдаад балай орхидоггүй. Харана гүт? Тээ тэрэ Ноён Уулын оройень, һүүлэй үедэ үглоо бүхэндэ манатаад байдаг болоһобо. Юрэдөөл, юумэн ойртоо гэжэ тухайлаһаб,—гээд тэрэ сэдхэхэлһингээ үбшэ заһаха гэжэ оролдого хэбэртэй.

СЭДХЭЛ ЗОБООНОН ҮДЭРНҮҮД

И ИГЭЖЭ хөөрһөөр ябатарнь таряан ажалай бригадын тогтоһон байрада бидэ уданшыегүй хүрэжэ ерэбэбди. Захиргаанай зайһантай хорёод жэлдэ суг хамта ажалаһан агроном мэргэжэлтэй Дымбрыл Димчиковые хараһаар:

—Дымбрыл! Бороо орохо гэшэ гү?—гээд сэдхэхэлыень зобоожо ябаһан ори ганса асуудалаа абаһаар, ооголон асуугаадиба.

Олоһон жэлэй хугасаа соо тэнгэри адаглажа, хэзээ бороо орооб, газарай хүрһэ хэды шэнэһээр норгооб гэжэ дэбтэр соогоо, өөртөө ходо тэмдэглэжэ ябадаг агроном тэрэ дары харюу үгөөд орхибогүй.

А. Димчиков нэгэ хэды минута соо дуутай зогсоһон аад, зайһантай хураһан асуудалдань дурата дураггүйгөөр иигэжэ харюусаба:

—Обоо таһилга болотор нэгэ юумэн дүһаха байхал даа.

Энэ хэлэгшыень дуулаһан Бальжинима Мажиев зуг татажа:

—Ши үгы юугэе хэлэнэ гэшэбһини. Оройтоһонь ха юм!—гээд ехэ сошордолтойгоор, агрономые гэмтэйдэ тоолоһон юумэдэл, хоолойгоо шахаад абаба.

Иимэ юумэ дуулахаб гэжэ оройдоошье ханаагүй ябаһан зайһан ехэл дурата гутажа, абяа гарахаяа болдод, ороһоной тоог руу аахалжа, хороһон хүрэнгын таряа тойроһоор бага-

сага зөөлэрбэ янзатай.

Ямаршые сагай болоошье хаань, тарилгаяа тогтоонгүйгөөр тариха дүүргэхэ гэнэн тодорхой заабари тэдэнэртэ үгөөд, һөөргөө бусаа нэн. Эндэ ябаһанаймнай һүүлээр хэды хоноһон хойнонь ехэ уһатай бороо ороо бэлэй.

Уданшыегүй хура бороодо сохюулхадаа, тала дайдын ногоонхибэсээр хушагдахадань, зоной сэдхэл тэнийгээ һааб даа. Тиихэ үедэ нүхэр Мажиевай ажалдаа хүдэлхэнь бүри түргэдэбэ. Мүнгэ һангаар ядалдажа байгааһы һаа, тоһо түлшэ, лемех болон бусад хэрэгсэлүүдые эндэ тэндэһээ бага-сагаар оложо асардаг байгаа бшуу. Иигэжэ тэрэ үндэр наһатай болоһошье, үнгэрөөшэ хабарай тарилгын үедэ үнэн зүрхэнһөө оролдожо хүдэлхэнь энэ баримта гэршэлжэ үгэхэ байха гэжэ ханаһандаа, дурсан бэшэбэбэ. 1994 оной ган гасуур хамта зүмсэгүй, энэ нютагай бүхы зониие таһа шулажа гараа ха юм.

Иимэ байдалһаа 60 гаран жэлдэ үдэр, һүниие илгангүй, бээ ганнангүй, өөрын байгуулан колхозой һалан һандарха туйлдаа хүрэхэдэнь, хажуу тээһэнь хараад һууха аал? Үгы даа.

Тэрэнэй унтажа нойроо мартан хүдэлһэн оролдоһонь мүнөө дэмыдэ халабагүй. Иүүлэй үедэ зарим тэды һайшаамаар үрэ дүүнүүд туйлагдажа захаланхай. Урданайнгаа ёһо заншалаар

таряанай талмайе хороохогүйн түлөө ехэ оролдоһо гаргаа. Ямаршые бэрхэшээлэй ушараа хаань, үнгэрһэн жэлэй намар 5500 гектарһаа 49500 центнер гэхэ гү, али гектарай дунда зэргээр 9 центнер ороһо сохижо абаһан байха юм.

Мүнөө энэ ажыхыда 9 мянга тухай хонин, хоёр зуугаад үхэр үлөөгдөөд харууһалагдана. Эдэ бүгэдэнһөө мүнөөдөө газардашахаар бэшэ хэбэртэй.

Зоной ажаһуудал хангаха уялгатай эмхи зургаанууд һандараа бутараагүй, хүдэлмэрэе ябууһан зандаа.

Энэ үбэл хамтын болон хубийн адууһа мал хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангаданхай юм. Үнгэрөөшэ зундаа нүхэр Мажиев өөрөө бэнхэдэжэ, үбһэ бэлэдхэлгые эмхидхэн байна. Арга мөрөө олохоёо болиһон хүн зониие суглуулжа, бригада, звенонуудые эмхидхээд, тэдэнэртээ тоһо түлшөөр хамһалсаад, заримыень түлхихэнһөө абан, нуга сабшаландань гаргаһанайнгаа ашаар яһала тэжээл нөөсөлжэ шадаа бшуу. Тусхайлан хэлэбэл, бүхыдөө 4000 тонно үбһэ сабшажа, хамтын жасада тушаагаа, үмсэдэһые тэжээл балай хизаарлагдаагүй.

ХАДА ХҮНДЭ НАЙДАХАДА ХҮНГЭН

Б А Л Ъ Ж И Н И М А М А Ж И Е В Ч Чингисхаандал адли, энэ наһаяа эмээлһээ буунгүйгөөр үнэргэбэ. Юрэдөөл, һанга амархан һуужа байха хүн бэшэл даа.

Үүрэй толоной халта харбамсаар, “УАЗ” түхэлэй автомашинын абяан ойро тойрониёе дорьбоон һэргээгээдхидэг. “Мажиев даргамнай ажалаа эхилээ” гэжэ нютагайхидын хэлсэдэг байна. Албата зонгоороо уулзажа, а ж а б а й д а л ы е н ь тодорхойлоогүйдөө һөөргөө тэрэ бусажа ердэггүй. Хүдөөгэйхидшые зайһаа хүлээн абажа хураһанхай, хэлэһэн үгыень хүндэтэйгөөр сэгнэжэ, угтан абадаг юм.

Түб һуурин дээрэ шийдхэхэ асуудалнууд һүүлэй үедэ зайһанда даншые олон болоһонхой. Байра байдал, соёл болбосоролой эмхинүүд, аралжаа наймаан, налог татабаринууд, бусад тоо томшоогүй асуудалнууд үдэр бүхэндэ шийдхэхэдээр гаражал байдаг ааб даа. Илангаяа мүнгэ алтанай мүнөө дутаха үедэ нютагай хургуули, больница, мүн бусад зургаануудые дулаасуулха гэшэ нилээд хашалантай болоһонхой. Гэбэшые Бальжинима Мажиевич урданайнгаа танил талаараа ойлголсожо, нэрэ хүндээ элсүүлэн, түлшэ түлээгээр

хоёрын бороо, саһанда нэ сохюулжа, нүхэ солоо болоһонхой һэеи гэрү эхэтэе үлэһэн байгаа. Үлэ үхи хүүгэдэ тэнгээхын тэ эжны Бамбаадайн табата гээгдэжэ, одоошье оршолоһо тамада ороо бэлэй. Арбаяа х а х и һ а н а х а т а я а а й л х у д а р һ у у л г а м а р ш а н б о л ж о, ш ш ү л г т э э а б т а г а р а а ш а р м а й. Үхибүүн наһанһаа эхилэ хүниёе шарайшалха гэшэ хэ байгаал даа.

Тиигэһээр ахань айл боложо, абгайдаа баймга даа амяа хааха гэртэй, абар-та малтай болоһодоо, досоо тэгшэржэ, зоной дунда оро зоригтой болоһон бай. Хотоной хургуули хашаагадгые һаа, аяр 13-болотороо “А”, “Б” үзгүүн заалгаагүй ябаһанаа, Хүнэ нютагта нээгдэһэн эхин шат хургуулиин боһоһо алхор намтартай. Тэндэнь, өөртэ сасуу шахуу, арай шамай класс дүүргэһэн Батажар Шойбонов, Бабу Цырен гэгшэд багшалхаар ерэ. Бальжинимые бээдээ дүтэ татажгые болоо. Ж хүрэхгүй саг соо шаби хэбэр

таһалдуулдаггүй. Хада шэнги хүндэ найдахада, нютагайхидтань ажабайдалын нилээд хүнгэн боложо үгэдэг шуу.

Нютагай засаг захиргаан руу ямар олон зон ябадаг болошоо гэшэб! Элдэб янзын һайныше, муушые юумэдуулаха учарнууд зайһанда үдэрһөө үдэртэ тохёолдожол байгаа юм бээ. Ядаһан зондо заатагүй туһаха гэжэ Бальжинима Мажиевич арга мүйрөн бэдэржэл ябадаг.

Мүнөө сагта олон үхибүүдтэй зарим бүлэнүүд тухашарха туйлдаа хүрэнхэй. Хубсаһа хунараар, хоол хошоор ядалдана. Энэниёе нэгэ бага хүнгэдхэхэ зоригоотой байгша ондоо хургуулиин интернадай шэглэлые хубилгаа. Урдань юрэхыдөө малшадай хүүгэд байдаг һаа, мүнөө бэрхэшээлдэ ороһон үхибүүд байрладаг болоһонхой. Тиимэ 90 багашуул нютагай бюджетэй гаргаша дээрэ байлгагдана.

БАЛШАР НАҢЫЕНЬ ДУРСАБАЛ...

Б А Л Ъ Ж И Н И М А М А Ж И Е В И Ч заримдаа унтажа ядашадаг. Толгой соонь бүхы ябаһан ябадалын удаа дараалан, томо гэгшын номой хуудаһа нэхэндэл, элээр харагдадаг байха юм. Ажаһуудалайн ба ажал хүдэлмэрийн ута зам ороошье, хүшэр шэрүүншые байгаа. “Ябаһан хүн яһа зууха” гэдэгтэл, оролдоһонойнь аша урматайшые байжа болоо.

1916 оной үбэл Түүргын голоор ехэ шуурган буужа, хайшаашые хара, хилганын залаа харагдахагүй зузаан саһаар шэдэлжэ, газар тэнгэри хоёр ниилэшэһэн байгаа нэн. Хунды хүнхиин эхеэр шэбээлжэ үбэлжэһэн арбаад айлал нэгэндэ нарай мундэлжэ, милаангууд болоһон гэхэ. Нялха хүбүүндэ Бальжинима, эрхээр Бамбаадай гэжэ нэрэ найжалаад, үгытэй айлалхи үллэхэ нэгэ үнэстэй, үүрһэхэ ганса мөритой байһан юм. Уданшыегүй үхибүүнэй эсэгэ гээгдэжэ, үүднхэ таладань нилээд хашалан дайралдаа. Ажалай ая даахагүй арай гүлмэрхэнүүд ахай абгай

ТҮГШҮҮРИТЭЙ САЛ БАЙГАА

Т Э Р Э Ү Е онсо орой хуушан ба шэнэ байдал хубааржа байһан саг бай. Бальжинима байһа комсомолдо абтаба. Анга тэмсэлэй ошон бурма татагдаад, Совет засагай тар баримталжа эхилээ. Уданшыегүй тэндэхи номоо комсомолой эхин эмхи секретаряар һуугагдаад, та газар таража тогтоһон Түгшүүр уудые харгалзадаг боло. Сутлаа хурал үнгэрэхэ, һа зугаа эмхидхэхэ, а арбагайдаа, ариг сээр сахижа айхатбар олон даа бээлүүдэг бэлэй.

Тиигэһээр Бальжиним Урда-Ага, Табтаанай, Зүдэ нютагууд руу хүдэлхые эльгэбэ.

Зүдхэлидэ ТҮРҮҮШЭ хониной бригадын бригад байтараа, колхоз түүрүүлэгшээр дэбжүүлэгтэ Оройдоол 16 наһатай хүбүүн имэ харюусалгатаа аа даалаха гэшэ бэлэн хэрэг бэ нэн бээ. Өөршэб, түбшэ ажал мэдэхэ, зориг байһан дээрһээ Бальжинимэ үндэр тушаа дэбжүүлэгдэһэн байгаа.

Жэлһээ үлүү хүдэлэ байтарнь, Улаан-Ононой байгуулагдахадань, Бальжинимэ энэ нютагта үлэшэхэһөө аша шэйги Хара-Шэбэр олоһо һанамжалба. Тэндэнь тийгэһэн гурбан багахан ажыхы байһа аад, ниилэжэ, нэгэ колхоз байгуулагдаад байгаа. Тийгэ 1935 онһоо түүрүүлэгтэ һунгагдажа, хүдөө ажыхы оролсожо хүдэлһэн байха.

Нэгэ хэды һара ажал зоноороо танилсаад, ажыхы үбэлжөөндэ түбхинууд байтарнь, партиин айкомой бюродо дуудаба гэжэ Ороходонь, хэдэн асуу хураһанайнгаа аймгүйсэдкомой түүрүүлэгтэ Д.Уртибаев гэнтэ иигэжэ бо

хүбүү түрүүлэгчээр бү баталай. Энэний түлөө хэн харюусаха болоноб, - гээд бэшэндээ хандахадань, бюорогой гэшүүд түрүүлэгшын ажада тэрэниие баталбагүй.

Тийхэдэ Мажиевай досоонь одоол нилээд мууданхай, моринойнгоо жолооо нула табижархсаа, нохой галгаагаар гэртээ бусаа лэн. Найдабари үзүүлбгүй гэжэ гомдоошье наа, ажалаа нулаадаагүй, аяар гурбан жэл соо колхозоо хүтэлөөд, 1938 ондо сэрэгэй албанда татагдаа лэн. Дүшэн оной түгсэхэдэ гэртээ ерэжэ, үнөөхи колхозойнгоо түрүүлэгшэ болоод байтарнь, зунинь Эсэгийн дайн эхилжэ, гурбадахи үдэргөө Хара-Шэбэрэй 80 хүбүүд түрүүлэгшэтээ, 100 гаран моридтоёо сэрэгтэ татагдажа, мордохон байна.

ДАРИИН УТААН СОО ХҮДЭРЖӨӨ

1 942 ОНОЙ ХАБАР
1 Смоленск хото шадар хаягдажа, дарин үнэр амсажа эхилээ. Артиллерийн наводчик гэжэ Алас-Дурнада алба хэхэдээ, шудалхан мэргэжэлээрээ дайлагдажа, немецүүдэй бэхилэлтэе зүбөөр элирүүлжэ, буга буудажэ ябатараа, "Шэн габьяагай түлөө" түрүүшын медальаар шагнагдаад, дивизиин урда тэрээндэ зүүлгэхэдэнь, хүбүүнэй досоо нилээд зоригжол түрэн байгаа.

Нэгэтэ ажагладаг пункт соогоо байтарнь томо буутай номон ерэжэ тэһэрхэдээ, хэлтэрхэйн Мажиевай хүдэнь шаагдашаба. Шуһа гарахань хэмгүй, үбшэнтэй гэшээн! Аргын газар ошохо гэжэ бүрэмнөө шэнги болотороо хабдашаһан хүлөө шэрээд, хоёр тохоногоороо мүлжихөөр дайсанай мүнцэр шэнги номон соогуур гаража, медсанбат хүрэн байна. Хоёр нара аргалуулаад, дохолон үшөө зандаа, частиингаа танил хүниие харан гэхэдээ, тэрэнэ дахаад, хоөргөө бусашоо лэн. Дохолоншье наа, үнөөхил албандаа ороод дайлагдаа. Зоригтой, ухаансар, айха хүрдэхэ гэшэе мэдэдэггүй сержант аргагүй ехэ тулалдаануудта оролсожо, амиды мэндэ гаралсаад лэ байгаал даа. Буянтай хүндэ

бурханинь харадаг байгаа бэшэ юм гү?

Дайгаа дүүргээд, даагаяа лүүлдээд, бандероцеүүдые барилсаха баршагтай хэрэгтэ хабаадалсажа байтараа, гурбанһаа үлүү шархатаһан зоние гэртэнь бусааха гэнэн тусхай зарлигай 1945 оной эсэс багаар абтахадань, Бальжинима Мажиев энэндэнь дайралдажа, нара тухай ябаад, жэлэй эсэстэ Могойтын станцида бууһан байна.

ХАМСЫГАА ШАМАН ОРОБО

ЕРЭНЭЙНЬ үглөөдэр Партийн райкомой нэгэдэхи дарга П. Космачев дуудажэ, райЗО-гой даргаар хүдэлхыень Мажиевта дурадхаба. Гэртээ гурба хононгүй, хүдөө ажахын хүндэ гэгшын хомууд утлаха баатай болобо. Тэрэ үедэ район соо хорин колхоз, хэдэн хүдөөгэй предпрятия бии байгаа. Тэдэниен булгынь зонхилхо, эмхидхэхэ ёһотой болоо бшуу. Хоёр жэл соо улаан ган боложо, колхозуудай мал олоороо хороо, хүн зон үлбэртэжэ, үбдэжэ эхилхэн байгаа. Бальжинима Мажиевай хүтэлбэрихы шадабаритай байһанһаань, райной экономико үшөөл аһасадажа гараа бэлэй.

Талаан болохоодо, 1947 он үржэлтэй жэл байжа, Могойтын район гектарай 16 центнер тарья хуряжа, нилээд урмашаа. Тийхэдэ тэрээндэ Ажалай Улаан Тугай орден барюулагдаһан юм. 1948 ондо район үгы болгогдожо, Агын округой газар эсхэмжэлгын таһагай даргын тушаал дурадхахадань, тэрэ эрдэм багатайгаа урдаа бариха, таһа арсаад, хоөргөө Хара-Шэбэрээ ошоһон байгаа. Бусажа ерэхэдэнь, нотагайн зон тэрэниен түрүүлэгшээр нэгэн дууагаар хунгаба. Иигэжэ гурбадахяа эрьежэ, нотагайнгаа нэрэ түрын түлөө хамсыгаа шаман, хаморожо, 40 гаран жэл соо ажахыгаа хүтэлбэрилжэ, амжалта туйлаа, арад зоноо баяжуулаа. Энэ ута саг соо ажалаха үедөө эдэбын олон юмэ үзөө, баярлаха, бахардаха ушар дайралдаа, гэр бараагаа хайхарха гэшэе мэдэхгүй сагууд болоо.

Табяад оной эхээр колхоз хүл

дээрээ гаража захалба. Эгээл энэ үедэ хуушаараа хүдэлхэй, саг үеын хубилалта эхилээд байгаа бшуу. Зоний эрилтэнүүд тад ондоо болоо. Энэниие баримталангүй байхын аргагүй байба. Тийхэдэ түрүүлэгшэ болон мэргэжэлтэд барилга эрхилхэ түсэб зохёо жо, түрүүшынгээ жэлдэ арбаад гэр бодхоожо, зоноо баясуулаа. Хонишоной буусада нэгэ гэр барижа, ехэ гайхал болоо лэн. Уданшьегүй 50 хүнһөө бүридэһэн барилгын бригадатай болохоодо, модо бэлдэжэ, кошара байрануудые олоор бодхоожо эхилхэн байна.

Тэрэ үедэ ажал хэхэ зон ехэл дутажа зобоодог бэлэй. Тийхэдэнь колхозой түрүүлэгшэ Башкириһаа, Татарстанһаа, Байгал-Худара, Тунгокочен нотагуудһаа нүүжэ ерэнэн айл бүлэнэрие түбхинүүлжэ абаба. Элдэб яһанай, олон янзын мэргэжэл шадабаритай зон суглараа лэн. Эдэнэрие зүбөөр эмхидхэхэдэнь, ажалыншые урагшаа ябаал лэн бээ.

БЭЛҮҮЛЭН ХЭРЭГЫНЬ ЕХЭ

1 950 ОНДО Б. М. Мажиевые СССР-эй Верховно Сведэй депутатаар хунгаба. Тэрэнэ хүндэтэй тушаалда аяар 16 жэл соо ябахдаа, ямар ехэ ажал бүтээһэн байна гэшэб! Агын округой бүхы нуурин тосхонуудаар интернадууд байгуулагдаа, колхоз, совхозуудта техникэ үгтөө, барилгада сэхэ мүнхэн зоори номологдоо, шэнэ залуу кадрнууд холын хото городуудаар бэлдэгдэдэг болоо.

Хара-Шэбэрэй соло суу хаа хаангүй таража эхилээ. Зоний байдал, тэдэниэй хүмүүжэл хургаалда нүхэр Мажиевай оруулан хубитань угаа ехэ. Тэрэ үедэ жэл соонь 60 гаран гэр толлогдожо, колхознигууд яһала баясаа лэн. Малшадын хуушан хара һэеы гэрһээ гараһан байха юм.

Агын округ соо 400 хүнэй нууритай түрүүшын соёлой байшан, 3 даххар нууртуулин, больницын, музейн байшангууд, олон бусад барилганууд бодхоогдожо, нууринай түхэл шарай нилээд шэмэглээ. Энэ нотаг айлшад эндэ тэндэһэ буудаг болобо. Прага, Варшава, Париж, Рим, Токио, Дели гэхэ

мэтэ хотонуудһаа бууһан айлшадай дүрэ зурагууд колхозой музей соо мүнөөшье хадагалагдажа байдаг.

1954 оной намар Хара-Шэбэр нотаг КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущев, Политбюорогой гэшүүд А. И. Микоян, Н. А. Булганин гэгшэд ерэжэ, суу тараһан юм. Тэдэнэр хэдэн хонишод, малшадаар ябажа, колхозой түрүүлэгшын хараа түсэбөөр хонирхоо, үндэр сэгнэлтэ үгөө. Шэтын областыдо нарин нооһото үүлтэрэй хонидые үсхэбэрлхэ хэрэгтэ ехэхэн хэмжээнэй туһаламжа үзүүлээ лэн.

Колхозой түрүүлэгшэ ганса үйлэдбэри эрхилэлгэдэ анхаралаа табья бэшэ, мүн залуу үетэндэ шанга эрилтэ табидог байгаа. Залуушуул хүдэлхэһөө гадуур хайнаар, зүбөөр амарха ёһотой гэжэ тоологшо бэлэй. Энэ талаар баһал ехэ юумэн хэгдээ. Уран хайханай харалга, спорт хүгжөөхэ гэхэ мэтын залуу үеынхидтэ хабаатай али бүхы асуудалнууд шийдхэгдэдэг байгаа юм. Тусхайлбал, элдэб янзын мурьсоонүүдые үнгэргэдэг, дуу хатар эмхидхэхэдэнь, үзэгшэ зон залуу хүгшэнгүй соёлойнгоо байшан руу харгылдаг, сүлөө сагаа зүб мурөөр үнгэргэдэг болоо. Энэнь аргагүй ехэ удха шанартай байгаа. Орон дотор хүдөө нотагта тон түрүүшын "Ударник" гэнэн спортклуб Хара-Шэбэртэ нэгдэһэн түүхэгэй. Хонгёо хоолойтой, хурдан хүлтэй хүбүүд, басагадын Кремлин ордон соо наада харуулжа, москвгайхидые гайхууланшые байха.

Орьёл өөдэ тэгүүлэн бүртгэдэл адли энэ колхозой хүгжэлтэнь улам урагшаа дабшаа. 1957 ондо эндэ айхабтар түүхэтэ ушар болоо лэн. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Мажиевта Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэ олгогдоһон юм. Энэ нотагай арба гаран түрүүшүүл гүрэнэй үндэр дээдэ, шангуудта хүртэлсөө бэлэй.

Мал ажал амжалтагайгаар саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ бата найдамтай гэжээлэй үндэһэ нуури байгуулаха асуудал шийдхэгдэхэ ёһотой байгаа. Энэ

талаар колхоздо тарьяанайн талмай хараа байса үргэдхэгдөө, нуга сабылангын үндэһөөрөө хайжаруулагдаа. 1 аяад онуудай тэггээр эндэ 8 мянган гектар талмай дээрэ тарьян таригдажа, гектарай 20-ёод центнер ургаса абтадаг болоо бэлэй. Иигэжэ эдэнэрэй олзо оршонь арьбажажа эхилээ.

Бальжинима Мажиев гүн ухаатай, урагшаа ханаатай, гүрэн түрын бодолтой хүн. Үбшэнгые зүбөөр элирүүлжэ аргалдаг доктортол адли, колхозой түрүүлэгшэ ажалаа алдахгүй, эмхидхэхы бэлиг шадабаритай, тусгаар, талаантай, түрэлхиин гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй хүтэлбэрлэгшэ байгаа.

Энэ ехэ ута замдэн эдэб юумэн дайралдаһан юм ааб даа. Агаа мээндэ дайралдаһан заримануул худал хуурмаг мэдээ ябуулжа, хардаадшые туршаа. Теэд шалгахадань, үнэн сэхэ ажалланиинь, үлүү хараха һэдэлгэгүй байһаниинь элирүүлэгдэдэг лэн.

Хүдөө ажахын дээдэ гарай эмхидхэлшэ гэжэ тодорһон Бальжинима Мажиевич Мажиевай ажал ябуулгые Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнэнхэй. Тэрэнэйн гэршэ - 43 орден, медаль үбсүүен шэмэглэдэг. Тэрэ тоодо Ленинэй орден, "Алтан Одон" медаль, Октябрийн Революциин, Ажалай Улаан Тугай гурбан, Эсэгийн дайнай нэгэдэхи шатын, "Улаан Одоной" хоёр орденууд оролсодог байна. "Россин хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ", "Агын автономито округой хүндэтэ эрхэтэн" гэнэн үндэр нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй. Областиин, округтой, райной партийна болон совет зургаануудай зэргэдэ үни удаан саг соо өрбөлсожо ябаа.

Нотагайнгаа зондо шадал соогоо туһа хүргэхэ гэжэ бүхы наһаараа оролдожо ябаһан Бальжинима Мажиевые 80 наһанайн ойгоор Агын округой болон Шэтын областиин арад зон халуунаар амаршаладаа, элүүр энхэ, аза жаргалтай ябахыень үрэнээ.

Ц. ГОНГОРОВ,
манай корр.

НЮТАГАЙХИДАЙНЬ ДУРСАЛГАНУУДНАА:

Э. Г. БАЗАРОВ—Бурядай Эрдэмэй түбэй зүүн зүгэй медицинн таһагай ахамад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, медицинн эрдэмтэй доктор, улсхоорондын информатизациин академийн академик:—Ахайн хэрөөһин мэдэхэб. Минии ерээдүйн хуби заяанда өөрынгоо үүргэ оруулан хүн гэжэ хэлэхэдээ, үлүүдүлнэ бэшэ. 1957 ондо Шулуун-Тоорлын сэрэгэй частыда алба хэжэ ябахадамни, Бальжинима ахай намда ошоод, ноёд найдтаймни хоөрлэдөөд, Агын округой больницын ахамад врач болохыемни дурадхаа лэн. "Нютагайнгаа зоние аргалхын тула зүүн зүгэй медицинн ноусатайн дүтөөр танилсаха, тэрэниие хайнаар үзэхэ, хэрэг дээрэн бэлдүүлхэ ёһотойн" гэжэ хэлэһыень мүнөөшье болотор мартадаггүйб. Зүүн зүгэй медицинн мэргэжэл олохыень Ага нотагай арбаад хүбүүд, басагадые аспирантурада нурахыень эльгээхэдээ, өөрынгоо нэрэтэй стипенди бии болгоо бэлэй.

Москвгай Гүрэнэй онкологическа институтдай ординатура ба аспирантура удаа дараалан дүүргэхэ хэрэгтэмни аха нүхэр мүнэ һангаар ехэ туһаламжа үзүүлээ. Эндэ нуража байхадамни, Бурядай Эрдэмэй түбэй дэргэдэ зүүн зүгэй медицинн шудалха таһаг бии болохынтула Бальжинима ахай Ивалгын хамба лама Жамбал-Доржо Гомбоевтой хэлэжэ, ехэхэн ажал ябуулаа. Эрдэмэй түбэй директор байһан В. Р. Филишовтой уулзажа, гуйлта хээ. Ушар ниимэлһээ Буряад орондо зүүн зүгэй медицинн бии болгохо хэрэгтэ нүхэр Мажиевай оруулан хубита нилээд ехэ.

Ж. Б. БАЗАРОВ—ажалай ветеран:—Мини багша болодог гэжэ хэлэхэдээ, магтажа одоол хэлэнгүйб.

Колхозой түрүүлэгшээр хүдэлхэдэмни, туһатай зүбнэл заабари хэлэдэг байгаал даа. Бальжинима Мажиевичта адлирхуугаар гэхэ гү, али дүтэрхыгөөр хүдэллоод, туршаха гэжэ нилээд оролдооб. Үгыл даа. Энэ аха нүхэрнай одоол онсо шадабаритай, онсо хэлбэртэй хүн гэжэ хэлэхэ байнаб.

К. А. УРМАКШИНОВ—Буряад Республикын "Свинопром" нэгэдэлэй түрүүлэгшэ:—Нүхэр Мажиевай шабнь ябанаб гэжэ бээс ходо тоологшоб. Бурядай хүдөө ажахан институт дүүргээд, Хара-Шэбэр нотаг хүдэлхээ ошоходомни, колхозой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байһан Бальжинима Мажиевичай хүмүүжэл доро хүн болооб гэжэ хэлэхэдээ, хайрхан хэрэг бэшэ. Ахайн хүтэлбэри, заабари доро хүн боложо хүмүүжээб. Ахайнгаа хэлэн үгыень мүнөөшье болотор би өөрынгоо ажабайдалда хэрэглэхэ гэжэ оролдогшоб. Сагаан-Уулын колхозой түрүүлэгшэ болоходомни, намда ходо ерэжэ, заабари зонхил хэлэжэл байгаа. Тийхэ үедэ минии ударидада ажахы округ соогоо томо колхозуудай нэгэниинь байгаа. Нүүлдэнь Буряад Республика хүдэлхээ ерэхэдээ, Хүдөө ажахан министрствэдэ, Ивалгын ОПХ-да, "Овценром" нэгэдэлдэ, Сэлэнгын ба Хоршин аймагуудай хүдөө ажахан управлендэ, Эрхирэгэй совхоздо, мүнөөшнэ нэгэдэл бии болгоод ажаллахадамни, нүхэр Мажиевай заһан, хэлэн заабаринь үнэхөөрөөшье туһа хүргөөл даа.

Д. Б. ДОНДОКОВ—эрдэмтэй зоотехник:—Ага нотагта, илангаяа Забайкалын нарин нооһото үүлтэрэй хонидые үсхэбэрлэдэг "Россия" колхоздо

хүдэлжэ байхдаа, Бальжинима Мажиевые дүтөөр мэдэхэ болоо лэн. Үнэхөөрөөшье, ноуса нөөсэгүй хэлбэл, хүн зонтой хүдэлжэ шададаг ёһотойл хүтэлбэрилэгшэ байгаа. Аха нүхэртэй тэрэ үедэ хүдэлхэн минии унаган нүхэр Мүнхэ-Жаргал Цыдендамбаев зоотехнигээр тэндэ ажаллахдаа, намда олохон хайшаалтай үгэнүүдые хэлэһыень мүнөөшье болотор мартадаггүйб.

В. Ж. ЦЫРЕНОВ—Бурядай Эрдэмэй түбэй директорэй орлогшо, хүдөө ажахын эрдэмтэй доктор:—Мини ёһотойл аха нүхэр болоно. Наһатайшые болотороо хургаал заабари абажал ябаналди даа.

К. И. БАЗАРСАДАЕВ—СССР-эй арадай артист, Бурядай гүрэнэй оперо болон балетэй театрай директор:—Бальжинима аха минии эсэгэтэй унаган нүхэр байһан. Эсэгымни орондо эсэгэ болоһон Бальжинима ахаһаа мүнөөшье болотор туһаламжа, дэмжэлжэ абажа ябадагби.

Х. Б. БАЗАРЖАПОВА-ПУБАЕВА—ажалай ветеран, үшнэй багша:—Дурсаха юумэн али олон. Урдаа хараха, түлгата аха нүхэрнай болоно гэшиэ. Минии дүүнэр гэжэ голонгүйгөөр харалажа, үргэлэжэ ябаһан ахай болоно.

Д. Б. НАЙДАНОВ—Хүрнэ Зугаалайн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшээр хүдэлхэн, мүнөө наһанайнгаа амартада гаранхай ажаалай ветеран: Хүрнэ ажаханууд байхдаа, хоорондоо ходо мурьсэжэ байдаг лэмди. Эдэ хоёр нотагай зон ажаһан, мална байһан гэшиэ. Бээ бээһээ доро орохогүй гэжэ яһала оролдогшоб лэмди.

ХҮН бүхэн өөр өөрын эхи хүндэтгэж байдаг гэжээ. Бид энд Александр Вампилов хаанаа гарааб гэж хөөрөжэ үгэхэ хүсэлтэй байнабди.

Би Александр Вампилов эсэги хайн хананаб. Валентин Никитич Вампилов ород хэлэ заадаг айхабтар бэлигтэй багша бэлэй. Тэрэ набтархан бэтэй, харабтар шарайтай, шуран солбон хүн хэн. Валентин Никитич өөрөө алайрай буряадай хонгоодор янанай хүн бэлэй. Хонгоодорнууд табан зуугаад жэлэй саада тээ Монголоо наашаа гаража, Алайр, Түнхэндэ нютагжахан байна.

Вампиловуудай уг гэжээ ажалша бэрхэ, үнэн сэхэ, бэлиг талаантай хүнүүд байгаа. Алайрай музейдэ тэдэндэ зориулхан бүхэли булан бии юм. Тэндэ 1882 ондо буулгуулхан фото-зураг байдаг. Тэрээн дээрэнэ Бандан (Владимир) Вампиловай гэр бүлэ харахат. Бандан гэжээ Вампилай дунда хүбүүн байгаа. Тэрэ хадаа Александр Вампиловай үбгэ эсэгийн эсэгэ болоно. Бандан гэжээ 9 хүбүүтэй, 2 басагатай хэн: Елоосэ (Игнатий), Будихал (Никита - драматургын үбгэ эсэгэ), Собо (Савелий), Егор, Найдан (Николай), Роман, Сагадар (Семен), Баяртон (Борис), Опо, Дулгар (Варвара), Анна гэжшэд болоно.

Бандан гэжээ зүүн зүгэй арадуудай соёл болбосоролые, жэжээнь, монгол, түбэд, энэдхэг соёлые хайн мэдэдэг хүн байгаа. Тиигэжэ тэрэ бүхы үхибүүдтээ эрдэм олгохон юм. Роман Владимирович Вампилов гэжээ бүри революциин урда Тифлисэй технологическа институт болон Санкт-Петербургска университетэй зүүн зүгэй хэлэнүүдэй факультет дүүргээн юм. Тэрэ буряад, ород, хальмаг, монгол, хитад, түбэд, япон хэлэнүүдые мэдэдэг байгаа. Тиимэһээ тэрэ 13-дахи Далай-ламын түлөөлэгшэ Агваан Доржиевай оршуулагша хэн. Тэрэнэй Россин император болон хари гүрэнүүдэй элшэн сайдуудтай уулзахада, ходо сугтаа ябадаг байгаа. Мүн Санкт-Петербургын дасанай эскиз хэнэн юм. Роман Вампилов тэрэ дасан барилгые хинан шалгадаг хэн. Гадна тэрэ түбэй Азиие шэнжэлэгшэ П. К. Козловой экспедицидэ хабаадаа бэлэй. Мүн Алайрта, Черемховско коммерческэ училищиде багшалаа. Верхнеудинскын багшанарай техникум эмхидхэлсэһэн байна. Тэрэ

оройдоол 42 наһандаа Верхнеудинскда наһа бараа хэн.

Баяртон Владимирович Вампилов Эрхүүгэй багшанарай семинари дүүргээд, удаань Санкт-Петербургын университетэй биологиин факультет дүүргэһэн юм. Мүн Монгол орондо гэгээрэлэй ехэ ажал ябуулаа. Тэндэ тэрэниие Вампилун гэдэг хэн. Монголой шэнэ правительствын министрнүүдэй нэгэн байхан гэжээ. 1937 ондо тэрэниие Улаан-Үдэдэ ангиин дайсан гээд, түрмэ шорондо хаахан байна.

Банданай басаган Варвара 1888 ондо түрэнэн юм. Тэрэ түрэл нютагайнгаа хургуули дүүргээд, Эрхүүгэй Түбэй

байдаг.

Банданай хүбүүн, Будихалай дүү хүбүүн Найдан (Николай) Вампилов (1885-1934) батэрэнэй дүү басаган Анна гэгшэд революциин урда Эрхүүгэй багшанарай семинари дүүргэжэ, бүхы наһаяа арад зониие эрдэмдэ хургаха хэрэгтэ зориулаа. Анна Монголодо, Улаан-Баатарта хүдэлөө. Удаань тэрэ нютагтаа ерэжэ хүдэлхэдөө, Буряадай АССР-эй габыяата багша болоо хэн.

Роман Вампиловай хүбүүн Аюша (Андрей) 1915 ондо түрэнэн юм. Жаахан Аюшын найжань Агваан Доржиев байгаа. Мүн баһа тэрэл хүбүүндэ Аюша гэжэ нэрэ үгөө хэн. Тэрэ

хүүдээр, геолого-минералогийн эрдэмэй кандидат болохон, Россин академиин Сибириин таһагай Буряадай филиалда ахалагша эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшөөр хүдэлөө бэлэй.

Буряад орондо Базыр Николаевич Вампиловые хайн танидаг. Тэрэ харюусалгата эддэб тушаалуудта хүдэлхэн, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадахан юм. Базыр Вампилов эрэлхэг зоригойнгоо түлөө дайшалхы Улаан Одоной, Эсэгэ ороноо хамгаалгын 1-дэхи, 2-дохи шатын орденуудаар, олон тоото медальнуудаар шагнагданхай. Мүн баһа үшөө хоёр

түүхэ домогоор, арадай зохёолоор хонирхдог хэн.

Революциин урда Валентин Вампилов Алайрай хамгаалгын класстай училищи, Улаан-Удэ Эрхүүгэй гимнази ала медальтайгаар дүүргэһэн байдаг. Тэрэ лата, грек, буряад, орондо немец, француз хэлэнүүдэдэ тордиһогүйгөөр хөөрэддэ байхан юм. Валентин Вампилов гимназида хуража байха үедэ Эрхүүгэй генерал-губернаторын хүбүүндэ ород, немец хэлэнүүдые заадаг байгаа.

1920-өөд оной эхэндэ Валентин Никитич Эрхүүгэй гүрэнэй университете хурахаа ороо хэн. Тэрэ хуража байхадаа, Мар

АЛЕКСАНДР ВАМПИЛОВАЙ УГ ИЗАГУУР

эхэнэрнүүдэй фельдшерэй хургуулида хурахан байна. хургуулия дүүргээд, тэрэ Ага ошожо хүдэлөө. Гурбан жэл хүдэлөөд байхадань, Варварые Агын болон Сүүгэлэй буса үндэһэтэнэй хамтын суглаан дээрэ Петроград ошожо хурахаһень дурадхаба. Тиикэдээ тэдэнэр хамтаараа мүнгэ суглуулжа, стипенди түлэхэ гэжэ шийдээ хэн.

Петроградта Варвара Лесгафтын Дээдэ курсануудта болон гинекологическа институттай Дээдэ курсануудта гурбан жэлэй туршада хурахан юм. Мүн тэрэ педагогикын асуудалуудые шудалдаг байгаа. Тиигэжэ Варвара Вампилова түрүүшын буряад эхэнэр врач болохон намтартай.

Монгол орондо тиф үбшэнэй дэлгэрхэдэ, тэрэ тиийсээ ошожо, тон олон хүниие энэ үбшэнһөө абархан байна. Тиигэжэ байтараа, тэрэ өөрөө тус үбшэндэ халдажа, хүүдэнэ эдэгэбэшье, бэнь муудаад, 1914 оной ноябрь нарада залуу наһандаа наһа бараа бэлэй. Тэрэ хадаа суута эрдэмтэн, Монголой ехэ ажал ябуулагша Цыбен Жамцараногой хамган байхан юм. 26 наһандаа энэ дэлхэйтэй хахасан Варвара Вампилова тухай ород арадай гайхамшагта эрдэмтэн, профессор А. Д. Руднев тон ехэ магтаалай үгэнүүдые бэшэһэн

нютагайнгаа хургуули дүүргээд, Эрхүүгэй барилгын техникум, Зүүн Сибириин технологическа институт дүүргэһэн юм. Тэрэ "Бурятгражданпроект" институтта ахмад инженерээр, таһагые даагшаар, ахамад архитекторээр хүдэлөө. Андрей Вампилов дайнай үедэ эрэлхэг зоригтойгөөр дайлагдажа, олон тоото орден, медальда хүртэһэн байна. Тэрэ түрүүшын буряад архитектор байхааа гадна, Буряадай АССР-эй габыяата инженер гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм.

Найданай хүбүүн—Буда Николаевич Вампилов 1939 ондо Улаан-Үдын искусствын техникум дүүргээд, удаань Москвагай А. В. Луначарскийн нэрэмжэтэ театральна институт түгэсхөө. Россин Федерациин арадай артист Буда Николаевич Вампилов мүнөө үедэ Зүүн-Сибириин соёлой болон искусствын академидэ багшалдаг. Тэрэ зүжэгүүдтэ наадаханаа гадна, "Пора таёжного подснежника", "Сибирячка", "Инженер Прончатов", "Алмазная корона", "Салават Юлаев" болон бусад фильмүүдтэ шуулгуулаа хэн.

Банданай аша, Егорой хүбүүн Владимир Вампилов Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадаа, удаань Ленинградта горно институт дүүргэһэн юм. Тэрэнэйнгээ

Вампиловууд Эсэгэ ороноо эрэлхэг зоригтойгөөр хамгаалаа юм. Собогай хүбүүн, Бадма Савельевич Вампилов, Совет Армиин полковник, дайнай үедэ полк ударидажа ябаад, баатарай үхэлөөр наһа бараа хэн. Мүн Семен Вампиловай басаган—Евгения Семеновна Вампилова (Константинова) медицинын албанай майор Сталинград хамгаалсан байха юм. Сталинград хамгаалгын байлдаанда тэрэ хүндөөр шархатаа бэлэй. Дайнай хүүдэй жэлнүүдтэ эрхим ажалынгаа түлөө Буряадай АССР-эй габыяата врач болохон байна.

Мүнөө Александр Вампилов эсэгэ тухай хөөрээ. Валентин Никитич гэжээ Будихалай хүбүүн, Банданай аша хүбүүн, Вампилай гуша хүбүүн болоно. Тэрэ гурбан ахад дүүнэртэй хэн; Владимир, Цыбен, Аюша. Тэдэнэ булта дээдэ хургуулитай хэн. Владимир Москвагай зоотехническэ институтта агнуури эрхилгын факультет дүүргэһэн, Цыбен Москвагай университетедай математикийн факультет дүүргэһэн, Аюша—инженер юм.

Валентин (буряад нэрэнэ—Бадма) Никитич 1898 оной ноябриин 7-до нохой жэлдэ Хига-Алайр гэжэ хууринда түрэнэн байна. Тэрэ жаахан байхадаа, түрэл арадайнгаа

Эфимовна Мохосоевае (1898) хамга абаа бэлэй. Тэрэ ехэ ажалша, уран гартай эхэ байгаа. Тэдэнэр 4 басагатай хүбүүтэй болоо хэн. Тэрэ хүбүүниинь багадаа на барахан байна.

Хүүдэнэ Валентин Вампилов Анастасия Прокопьевна Копыловае хамга абаа. Валентин Миша, 1931 ондо Вологда хууриин хууриин Гая хоёр эхирнүүд, 1937 ондо Саша түрэнэн байна. Тиигэжэ Саша Вампиловтанай нэрэ бүхы орон дотороо суурхуу хэн.

Валентинай эсэгэ Будихал (Никита) эртэ наһа бараа бэлэй. Тэрэ оройдоол 45 наһа байгаа. Тиимэһээ Валентин хамгааа эхилжэ, бүхы гэртэ ажаллаа хэдэг хэн.

Тэрэ 1938 оной январийн до хардалгада орожо, түрмэ хаагдаа бэлэй. Удаань буудуулжа алуулхан байдаг байгаа, Саша оройдоол харатай... Тиигэжэ Валентин Никитичэй үхибүүд үншэрэ.

Анастасия Прокопьевна маңда математика заадаг байдаг. Тэрэ тон бэрхэ багша байдаг юм.

Саша хургуулида хурахагша дуратай хэн. Илангаа литературын хэшээлдэ дуратагша бэлэй.

Р. ШЕРХУНА

Туһатай зүбшэл

ҮБЭЛЭЙ ҺААРИ ХҮЙТЭНДЭ...

Үбэлдөө ямар гоёб даа! Санаар халтирхаш, шаргаар холжорхош, конькигаар шуумайлахааш, юрэ сэбэр агаар амилжа, саб сагаан саһан дээхэнүүр гэшхэлжэ ябахада, хэды сэнгүү гэжшэб. Хэр тиимэшье наань, ниур гараймнай арһанда баһа тусгаар харууһан хэрэгтэй юм шуу.

Нэгэдэжээр, хүйтэндэ болон халхинда ниурай арһан хуургайтажа, зарим тээгээ талха түрхихэн шэнги болошодог. Тиигэжэ үбэлдэ тулада газашаа гарахынгаа урдахана ниураа угаажа гү, али кремдэжэ болохогүй. Тоһолиг крем түрхихэдэ яхашыегүй гэхэнэй хэрэггүй. Крем соо уһан байдаг юм. Тэрэ

уһанайнь дэгдэхэдэ, арһан хүржэ, улам хүндөөр хургайтажа болохо. Тиимэһээ газашаа гарахаа адаг нэгэ час урид ниураа угааха, сэбэрлэхэ, түрхихэ гоёохо юм ааб даа.

Хэрбээ гэгтэ газар удаан байха хэрэгтэй болобол (загаһа бариха, аяншалха, санаар холжорхо), ниураа хүлдэхөөжөл бү орхигты. Хүлдэхөөжүйн тулада галуунай гү, али гахайн дотор оохэ түрхихэ юм.

Хэды дүмэһөөр, хамгаалһаар байтартнай, хасартнай гэгтэ зарим газартаа мэдэрэлгүй болоод сайшоод байбалынь саһаар бэшэ, бээлэйгээрээ гү, али хүзүүнэйнгээ шарфаар хайса арһахада хайн байха.

Харин гэртээ хүржэ ерэхэдээ, хүлдэһэн газартаа камфорна спирт гү, али ургамалай тоһо түрхигты.

Хүйтэндэ гарнуудайнгаа улайхада яахаб гэхэн асуудал гаража болохо.

Хэрбээ гарнуудтай гансал хүйтэндэ улайдаг наа, наһаагаа зобоһонийтнай хэрэггүй. Юрэл дулаахан бээлэй баригты гэжэ хэлэхэдэ болоно. Харин хүлдэһэнһөө боложо саг үргэлжэ улайхан наа, хайтай бэшэ юм ааб даа. Энэ ушарта хүйтэн халуун уһан хоёрые һэлгэсэлдүүлжэ байжа торходо ороходо туһатай юм. Угышые наа, тусхай крем түрхихэдэ болохо. Энэ ямар юм гэбэл, ингэжэ бэлдэхэт: глицерин, аммиак, лимонной шүүһэ,

одеколон дүрбье аб адляар абажа худхат. Энэ кремые газашаа гарахынгаа урда гартаа түрхихэт.

Үбэлдөө юундэ урал хахардаг бэ гэхэн асуудал гаража болохо. Энэ баһал жабар халхин хоёрһоо үндэһэтэй. Үбэлэй һаари хүйтэн жабар, халхинда уралынгаа үбшэлхэгүйн тулада уралдаа тоһолиг крем, ургамалай тоһон гү, али гигиеническэ помада (уралай будаг) гурбанай нэгые түрхихэ хэрэгтэй.

Эндэ нэгэ нимэ рецепт үгэхэдэ болохо: 1 жаахан халбага борно вазелин 3/4 кубин касторово тоһон хоёрые холижо худхаад, газашаа гарахааа урид уралдаа түрхихэт. Уралтай хахархагүйһөө гадна ялаганадаг болохо.

Зундаа ниууртаа эддэб баг (маска) хэдэг ха юм. Үбэлдөө хэжэ болохо гү? Болохо гээд тусхай литература соо хэлэгдэнэ. Тиикэдээ өөхөн,

үндэгэнэй шара, эзэгэй болон витаминууд хэрэглэгдэнэ байна. Хуурай арһатай хуурай нимэ рецепт дурадхагдаа томо 2 халбага тоһо ехэтэ эзэгэй абажа, 1 халбага бүлээн уһантай гү, али сүсэгтэй худхаха; тиигээд ургамалай халбага бүлээн тоһо, хутага үзүүртэ даһна нэмэхэ. Энэ бүгэдээ хайн гэдэг худхаха нүхэха. Тиигэжэ ерээд ниууртаа түрхихэ 20 минут байлгаад, хүбэнгөөр арһаа абаха юм.

Харин тоһолиг ниууртаа түрхихэб? 2 халбага үндэгэнэй шара, лимонной шүүһэ, халбага зөөхэй гэхэ мэтэ холиһон баг ниууртаа табигай 15-20 минутын хүүдээр байга абахадаа, хүйтэн сайтаг ниууртаа жэн табига болоно.

В. ТОКТОХОЕВ хэблээдэ бала...

Архи-ами наһанай дайсан

ХҮҮГЭДЫНЬ ЛЭ ДОРойТОНО ХА ЮМ

Хүн гэж үнэгэрэн наһанайнгаа үйлэн үрээр энэ наһандаа асаһуудаг гэһэн Будда багшын номнол бич гэжэ баһааа дууладаг нэм. Урда наһанайнгаа нүгэлһөө юм гү, али ондоо юм мүнээ гү, зарим хүнүүд тон муу, үгэтай байдалда, үнцэрлэгдэ, гансаардалгада, үбиз зоболондо ороно гэһи.

Хахархай хубсаһатай, хайратай, гал на харбайһан үхибүүдтэй үйлсөөр ябахандаа ушардагби. Уй гаширдал түрүүлдэг, тезд эдэндэ туһалжа шадахгүй байһанми гэмилтэй, халагламаршые...

Наяхан хуулици наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй хэрэгүүдэй талаар инспектор А. В. Ользоновтой, энэ ажалда һая хүдэлжэ эхилһэн С. М. Лубсановтай Советск районтой нэгэ хэды айлнуудаар ябажа, ажабайдалынь хаража ерээбди.

Водопроводно үйлсэдэ оршодог 5-даху гэрэй 11-дэху квартира үлэхэй үнэрөөр угтаба. Энэ хоёр таһалгатай гэрүний эсбэрлэгдээгүй. Унтари хэбтэри гэжэ үгы, хууша хааша хубсаһанынь эндэ тэндэ хаятай, эдэ хоолоо бэлдэдэг таһалга соонь аргагүй муухай. Баруун углуугай түмэр орон дээрэ бээрээ багахан, шарайгаараа шилээд дээгүүр наһанай хубүүн һууба: "Эхэлһи больницада оронхой. Мүнөө эгэцэтээ байнаб". - гэжэ манһа айһан янзатай тэрэ дуугарба. Хубүүхэнтэй дүтөөр танилсабабди. Горбунова Анастасия Анатольевна арбан үхибүүдые түрөө юм байна. Дүрбэний элдэб шалтагаанһаа наһа бараа. Дунда Василий хубүүний хартаабха хулуугаад, түрмэдэ ороһон. Юһэтэйхэн Алёша, тэрэнэй дүү Люда басаган интернат һургуулида үгтэнхэй. Тэрэ һуугааша Галя 33-даху һургуулида һурадаг хэбэртэй. Хайратай эгэцэн... Үһэндөө дарагдаһанхай, шора шотагар, хонхойшоһон нодэд... Галитай хөөрлэдэхэдэмай, архида орожо, уруужаһан эхсээ үшөөл энэрхы зөөлэхэноор дурдаха юм. Хорото харын охиндо абтаһан энэ эхэнэр хүүгэдэ яатарнь зобоно эгэцэн даа! Энэ хубүүе һайн гарта үгээжэ, хүнэй шэнэн хүн болгоо һаа даа! Юһэндэб гэхэдэ, тэрэ шилээд һүбэлгэн, энэрхы сэдхэлтэй, түргэн һайц тэһиэ хубилха һэн.

Толитой зуаалжа һуухадэмай, үнөөхи эгэцэн һогтуу юмэн орожо ербэ. Эхэнэр хүнэй архида орохо эгэцэн одоол муухай. Ноурын абаха танаггүй, хүхэ бала болоһон, шилээ шурегүй, хэрэгтэ хэрэггүйгөөр дуугарха юм.

Нимэл зүдэрүү, тэһеүүгүй байдал элдэб харша ябадал руу үхибүүдые түлхэнэ ха юм даа. Хулууһан, буляһан, гуйраһан юмээрээл эдэ үхибүүд ажаһандарна.

Хуулици наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй хэрэгүүдэй талаар инспектор А. В. Ользонов энэ гэр бүлэтэй гурбан эсэл харилсажа, ажал буулдаг юм байна.

Муу харууһан дорой байдан эдэ үхибүүд һула бээтэй үбизлэнэ. Ганса эдэ бээтэ, үшөө архинша олон гэр бүлүүд бич даа, - гэжэ Александр Владимирович хэлээ һэн. Тэндэһэ гараад, үшөө нэгэ гэртэ орожо гараабди. Архити хорондо абтаһан айлнууд адлиханууд, хүүгэдыньше зайгууладаг, төмөөгүйхэнүүд гэжэ мэдэрхээр һэн. Мүнөө үе сагнайше тичмэрхүү, һайн гэхын аргагүй. Хүн зониймай ажабайдал үдэр бүри доройтохоһоо бээтэ, һайжарха юмэнийше үгы гүб даа. Архитидад ажаһуудатай бүрише доройтоһон лабтай. Тезд ехшүүлэй архиһаа галзуурладажа байхада, багачуулынь лэ зобоно ха юм.

Цырендулма БАЗАРОВА,
БГУ-гай 5-даху курсын оюутан.

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнуудһаа

Галина Базаржапова

ЗУҢАЛАНГАЙ ЭЗЭН – ФЕДОРА.

Нэгэтэ зуһаландаа байхадамнай, олоной дунда Олтух гэхэн ара нэрэтэй ород хүн орожо ербэ. Энгэрээ һуулижа, тэндэһэ шаргал-эреэн зүһэтэй томохон миисгэй гаргаад, шала дээрэ табиба.

- Битнай эхэ нютагаа бусахам даа. Гүрэн түрэмнай һалажа, Украинашье амярлаба. Эндэ үлөө һаа, түрэл газараа дахин хаража шадангүй үлэшхэ хүн гүб? Айдаһам хүрэнэ, - гэжэ хөөрбэ.

Сай ууха хоорондонь миисгэйн гэр соогуур ябажа, юу хээ унхидаба, танилсаба хэбэртэй. Удаань эзэнэйнгээ хүлэй хажууда ержэ, согсойн һуугаад, нюдөө аниба, дуураба янзатай.

- Энэ миисгэйм эмэ юм. Федора гэжэ нэрэтэй. Ехэл мээхэй, намдаа үнэн амитан. Теэд поезд соогуур хайшан гэжэ шэрэжэ ябахабид даа. Харгыдаа үхэшхэ гү... Хоюулан эбтэй ажамидаараа юумэбди. Теэд яахаб... Хахасахал болообди. Таанартаа орхиһуу Федороео. Газаа, досоо хулганаа байлахагагүй. Дайсадые дүтэлүүлхэгүй.

- Ямар дайсанһаа хэлэнш? - гэдэбэбди.

- Мэдэхэт даа һүүлдэ. Зай, битнай ябаһуу, - гэдэ, хүлөө жинжэ, утаар һуняаха зуураа өөр тээшэн тэгүүлһэн Федора тээшэ уярангаар хилам хараад, шиддэмгэйгээр саашалшоо һэн.

Анханһаа миисгэйнүүдтэ дургаһи би Федоротой болоһондоо огто баярлабагүйб. Ямар нэгэн үлүү үзэгдэл, шодбори мэтээр һанагдаха юм.

Теэд уданшьегүй нэгэ мэдэрхэдэ, тэрэндэ дадаһанһаа ойлгоо һэм. Үшөө тиигэдэ Федорые магтаха зон олдодог бэлэй.

- Миисгэйнши нодэн яагаа һайхам... Шара хуба далайн замаг хоёрые холидууһан мэтэ үнгэтэй. Эмэ амитан хадаа зоолхэнөөр гэшхэлхыень... Эрэ миисгэйһээ тад ондоо. Анхараад харыш, - гэбэ нэгэтэ танил эхэнэри.

Үнэхөөрөшье, Федора хүлөө үргөөд табихадаа, газар шангаар гэшхэхээ айһандал гэхээр, агнуурида гараад, олзоёо а й л г а х ы е нарибшалһандал, һэмээхэн һэргылэн һагад ябадаг гэжэ обөөрбоб. Хүнэй хажууда ерээд мээхэйрхэдэшье өөрын онсо аягтай шэнги һэн.

Нэгэ хэды сагай үнэгэрэнэй удаа Федора хүбүүлбэ. Ондо ондоо зүһэтэй табан бишыхан монсогууд пишаганалдаһаар өөдөлжэ эхилбэ. Хабтагай модоной саана тэдэнэ нюугаашье һаань, байн-байн тэмтэрлэдһээр, тэндэһээ бэлтгэдэн булталзадаг болобо. Байгаалин табисуураар эхэ болоһон Федорын энхэргэншье гээшэн... Эдэе табижа үгэхэдэ, "һайн даа" гэжэ баяр хүргэһэндэл, "яһаншье жаргалтайбиб даа" гэхэндли "ур-ур..." гэжэ ногоон-шара нюдэе аниб-ониб гүүлэн хэбтэриһээ бодоодхихо. М о н с о г х о н у у д а а хооллуулахадаашье, "ур-ур..." гэжэ эрхэлүүлхэн таһалдахагүй.

Нэгэтэ Федоромнай баатар эхэ байһанаа, угаа эрэлхэгээ харуулжа, бидэнине гайхуулба.

Абай Гэсэрэй туг сэлгээхэн Яруунада.
В. МАТВЬЕВСКИЙН
ФОТО.

Газаа гайтай ехэ гангинаан шууяанай болошохоодо, гүйжэ гарабаб. Тээ баруун захаар зуһалантай Лев Мадюскин бишыхан сагаан Пуся нохойгоо дахуулаад ерэн байба. Тэрэниень верандын сонхоор обёорһон Федора шоо үзэжэ, шэллэгдээгүй нэгэ онгоошхоор доошоо хүрэхэдөө, эрэ доргон аад, угаа аймхай Пусин нюрган дээрэ буушоо бшуу. Пусин гангинан харайһыень хараһан һайт! Лев эзэнэйнь арай хүсэжэ, Федорые нюрганһаа хуулаһанайшые удаа Пуся бүхы бээрээ һалганажа, шэшэржэ, муурашанхай байба. Тэндэ байһан зоной энеэлдэбэшье, эзэниень Пусия тэбэрин абажа, "яһан зэрлиг юм, Федоротнай" гэдэ гаража ошобо.

Тэрэнтээ хойшо Лев Пусигайгаа ерэхэдэе, хашаагай үүдэ нээхэ зуураа "Федора гэртээ гү?" гэжэ асуудаг болобо. Пусишье ехээр ороһойб гэхэн хүсэлгүй, сагахан "дэгэлээ" һагсалзуулан саашаа татададаг, "бү ороёл даа" гэхэндэл эзэн тээшээ хөлөгод гэжэ хараад, гангинан сухаридаг һэн.

Энэ ябадалынь удаа хүршэ басагамнай миисгэйемнай хүндэлһэнэй тэмдэг болгожо, "Федора Олтуховна" гэжэ нэрлэбэ. Ойр тойрон зоншье баһал энэ нэрэдэнь һураба. Нэгэтэ дүтын айлайхимнай орой һүни болотор сэнгээ ха. Федора манай үгыдэ хулганаашалжа, үгышье һаа, энэзүүр-тэрээгүүр айлшалжа, амяа залгажа һуранхай һэн ааб даа. Тэдэнэйдэ ороод, үдэндэнь соморхоноор һууба ха. "Байза, энэ миисгэйнгээ нэрые һаналши" гэдэдэ, нилээн удаан зүбшэһэнэй удаа Олтуховна гээшэтэйн хуу тодоруулаад, мяхаар хүндэлбэ. "Урыалгүй айлшанби гэжэ өөрыгөө мэдэрһэндэл, һэмээхэн хоолоод гаража ошоо һэн. Нэрыень хэлсэжэ байхадамнай, сэхэ урдаһаамнай хараад, ехэл тэсэмгэйгээр сомсойжо һууха юм. Ухаатайхан миисгэй даа. Хүнэй нодэн дээрэ нэтэрхэгүй, хулгайлхагүй. Дада саанаа ямар юм, ходоһол бээ даа, зоргондонь орхёо һаа", - гэжэ гэрэй эзэн эхэнэр һүүлдэ хөөрөө бэлэй.

Федора ганса бишыхан дайсадта һүрөө үзүүлдэг бэшэ, мантан амитанайшые амиее таһалхаар бэлэн гэжэ һүүлдэнь элирһэн юм. Пуснтай болошоо үзэгдэл дабтагдаа һэн. Энэ удаа Николай Эпов гэдэг зуһаланшан хара томо овчарка ханитая ямаршьеб зэмсэг эрихээ ерээд, хөөрлэдэжэ байба. Федора дайсанай үнэр унхидан сасуу, ноөхил янзаараа дээрэнхэ һүрөөд, хондолой дээрэн буушаба. Тугалай зэргэ гэхээр нохой айхабтар ехээр, һүрөөтэй муухайгаар гангинаад, соһонһондоо һуга гүйшэбэ. Федора хондолойһоонь таһа бажуулданхай, баһал муухай гэгшын абыа гаргаһаар

хиидэлсэнэ. Нюдэ аниха зуура гэхээр хашаа соогуур нохойн хэдэн дүхэриг хэлһэнэйнь, "зайданаар" нюрган дээрэн аһаад гүйлгэһэнэй удаа Федорышье газарта монсолзон унаба. Теэд саашаа гүйшоо гэжэ һанаа һаа, буруутахат. Нэг орон сасуунөөхил янзаараа - нюргаяа бүхылгөөд, үһээ үрзылгөөд, зэбүүрхэһэн абыагаа шангадуулаһаар шууд довтолжо мэдэбэ. Тэрэ нохойнь хашаагай нээлгэтэй үүдээр шурд харайшоо һэн.

Энэ үзэгдэлые адаглаашад хэлсэбэ:

- Яһан зүрхэтэй миисгэйб. Хүбүүлээд байхадаа, нимэ болодог гэжэ дуулаа һэм. Теэд миисгэй бүхэн нимэ байхагүйл.

- Эрэн гүрөөһэн лэ ха юм даа. Нэгэ аймагай амитад.

- Ямаршье нохойһоо үлүүгээр гэр хамгаалха байнал.

- Иигэжэ эрэлхэглэхээр нохойдолбу зуулаһайдаа. Үтэртатар гүүлээд хаяхал.

Баатар ябадал гаргаһан Федора Олтуховна номгоронхой, хүүгэдэ аршалжа шаһалһандаа ехэл ханасатай хэбэртэй, "ур-ур" гэхээр тэдэнэе долёо жо байгаа һэн. М и н с г э й х э н ү д э й н ь томохонууд болохоодо, айлаар булгыень арай гэжэ тараабди. Федорын хэдэ дахин хүбүүлхэдэ, нимэл ажал гараад лэ байхал даа. Теэд яахаб, Олтухай үгэдэ орожо, тэрэниень абаһан хадаа...

Зуһалангай харуулан Федора хоёр үбэлые үнгэргэбэ. Городой гэрэй журамда яашье һуража ядаад, тэрэ харуулантай хэлсэһэн байгаабди. Дулаархатай сасуу өөрынгөө зуһаланда саг дары ердэг һэн.

...Нёдондо хабар тиишээ ошоһоннай, ноөхи харуулаһамнай бидэнырые үүдэндэ утгажа байба. Ноурын урмагүй, уруу дуруу янзатай. Мэндэе мэдүүлһэнэй удаа үхибүүд: "Федора хаанаб?" - гэдэ, үрдилдэн асууба.

- Олтуховна бурхандаа мордошоол даа, - гэдэ, харуулан хүн тухай хэлэжэ байһандал, һанаа алдан үгүүлбэ. - Зайгуул нохойнууд барижархёо.

Досоомни саг дары жэхэгэд гэдэ бүрышэбэ. Энэ амитание ехээр эльбэжэ эрхэлүүлдэгшьегүй һаа, аяг аашыень адаглаһаар, миисгэйхэнүүдыень тарааһаар-барыһаар, хооллуулаһаар байтараа угаа хайрладаг болоһон байба. Эзэлүүдгүй ерэн шаналаа мэдүүлхэгүйн тула бусадһаа таһараад гансаараа алхалбаб.

Энэ дэлхэй дээрэ гэнтын үзэгдэл, юрын юумэн гэжэ үгы. Амитаһынь хадаа аминдаа хайратай.

Теэд зуһалангай эзэн Федорын ногоон шаргал нодэн, дайсадые хүноохэ эрэлхэг зүрхэн хэтэ мүнхэдөө унтаршоол даа...

Н. Бестужевой нэрэмжэтэ ород драмын театрта

УРАН БЭЛИГТЭН УРГАГ ЛЭ

Бүгдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй дэргэдэ залуу уран зураашадай "Буряад зураг" гэнэн бүлгэм ажалаа амжалтатайгаар ябуулжа байдаг. Энэ бүлгэмые Бүгдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй президент, Россин арадай уран зурааша Даши-Нима Дугарович Дугаров хүтэлбэрилдэг. "Буряад зураг" 1992 оной август һараһаа бүлэг зураашадые суглуулжа эмхидхэгдэһэн үндэһэн буряад урлалай хургуули гэжэ тоологдодог. Гурбан жэлэй хугасаа соо Буряад оронһоо гадуур Росси болон харин гүрэнүүдээр мэдээжэ болонхой. Выставкэнүүдынь Улаан-Үдэдэ, Шэтэдэ ба Агада табигдажа, харагшадай анхарал татаһан байгаа.

ламхай буддизмаар манда лекцинүүдые уншадаг,—гэжэ залуу уран зурааша Бутид Алексеева хөөрэнэ.

Ажалайнь таһалга соо эдэб бурхануудай олон дүрсэнүүд зураатай. Эдэ булта залуу уран зураашадай бүтээлнүүд. Буддын шажанаар һонирходог хари гүрэнэй зон энээндэнь анхаралаа ехээр хандуулдаг юм. Зарим зурагууд наймаанда гарадаг гэжэ Б. В. Алексеевагай хөөрөөнһөө мэдэбэбди. Хаа-яа хүнүүд ерэжэ, бурханай дүрэ бүтээхын захил хэнэ.

"Буряад зурагта" бэлигтэй хубүүд, басагад олон. Жэшээлбэл, модо һилээлгээр арадай мастер Э. Павлов, Н. Соломинская, Б. Алексеева, С. Гомбоев, Монголой уран зурагай коллеж дүүргэһэн А. Цыденов болон бусад залуу уран зураашадые тэмдэглэмээр. Аймаг бүхэнэй буряадуудай урлалай янза маяг һайн мэдэхын тула энэ зурагай хургуулида гартаа дүйтэй залуушуул Буряад ороной эдэб аймагуудһаа сугларанхай.

Шэрэ биирын хүсөөр уран бэлигэе харуулжа, буряад урлалда нүлөө үзүүлжэ байһан залуу уран зураашадта һайн һайхание хүсэе.

В. ДАШИНИМАЕВ, БГУ-гай IV курсын оюутан.

ЭДИР ДУУШАДАЙ КОНКУРС

Агын округой телевидени "Хонгёохон хоолой" гэнэн эдир дуушадай конкурс соносхобо. Тэрэнь май хүрэтэр үргэлжэлхэ. Эндэ һая түрүүшын шатань эхилээд, хэдэн нютагай бага балшар хубүүд, басагад студида ерэжэ, ходоорхой хоолойгоор хангюурдаба. Үхибүүд нютагай композиторнуудай зохёон дуунуудые гүйсэдхөө. Хүнхэр нютагай эгээн эдир дүрбэтэй Бальжит Лхамадиева Г. Чимитовэй үгэ дээрэ Б. Бальжинимаевай найруулан "Унагахан" гэжэ дуу дуулажа, олониие омогорхуулба.

Ш-Х. Базарсаевагай шүлэгөөр О. Тангатовогай зохёон "Мүшэд" гэнэн дууе Сорго-Хангилай Дулма Сунрапова гүйсэдхэжэ, эрхим гэжэ тоологдобо. Мүн лэ Хүнхэрэй хургуулиин һурагшад Цыпылма Дугарова, Жигзыма Шойсоронава гэгшэд тус тустаа үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Энэ түрүүшын ээлжэндэ 9 эдир хубүүд, басагад хабаадаа. Саашадаа һара бури энэ харалга үргэлжэлхэ юм. Конкурсно хабаадаха дуратайгаа гэршэлһэн мэдүүлгэнүүд орожол байна.

Май һарын эсэс багаар тус мурсыөөнэй дүн татагдаха юм. Тэндэ шалгарһан дуушад түбэй телевидениин "Үглөөнэй одод" гэнэн дамжуулгада хабаадахаар зууршалагдаха түсэбтэй. Тэрэнэй түлөө хонгёохон хоолойтойшуул шармайжа эхилэнхэй.

Энэ конкурс телевидениин журналист Дарима Ринчинова уран зугаатайгаар ябуулжа, дуу наадаанда дуратайшуулые урмашуула. Хүнхэрэй хүдоо ажахын эблэл энэ наадаанда туһаламжа үзүүлнэ.

Ц. ГОНГОРОВ.

"ТАРТЮФ"

Байгша ондо 67-дохи сезоноо нээһэн Улаан-Үдын Н. Бестужевой нэрэмжэтэ ород драмын театр эгээл һонин зүжэгүүдэй нэгэн болохо Мольерэй "Тартюф" харуулжа, олоной һонирхол татаа һэн. Театрай ахмад режиссёр Борис Горбачевскийн найруулан энэ зүжэг национальна республикануудай ород драмын театрнуудай 1-дэхи уласхоорондын фестиваль дээрэ (Иошкар-Ола хот) олоной үзэмжэдэ табигдажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Арбан хоног соо үнгэргэгдэһэн энэ фестиваль дээрэ Литвагай, Казахстанай, Хальмагай, Татарстанай, Яхадай, Москвагай, Санкт-Петербургийн, Владимирай театрнуудай дунда манай улаан-үдынхид хабаадажа, ехэ амжалта туйлаһандань баясамаар байна.

Хүнүүдые үгөөрөө дарадаг, этигүүлжэ шададаг, доторой байдал тааха аргатай Тартюфай (Буряад Республикын габыята артист Г. Овчинников) мэхэдэ ороһон гэр бүлын эзэн, баян һууһан Оргон (Россин габыята артист С. Панков) үгэдэнь

"ногтожо" дашуураад, Марианна басаганайнгаа (артистка О. Островская) дурлаһан Валер гэжэ залуу хүниие (артист А. Архипов) тоонгуй, хармаандаа хашарһагүй Тартюфта хадамнахаар бэлэн байна, тиигэжэ бүхы баялигаа, мунгэ алта, гэр байраа тэрэнэй нэрэ дээрэ бэшүүлнэ. Зүгөөр Тартюф хоёр нюуртай байжа, Оргоной һамган Эльмирада (артистка М. Ланина) дурлаһан тухайгаа мэдүүлнэ. Эльмира Тартюфые элирүүлхын түлөө үбгэндөө хэлэнэ, ондоо хүндэ этигэлгүй болоһон Оргондоо ойгуулан, мэхэшэниие балшыса барюула. Зүгөөр гэр байрынь абаһан тухай өөр дээрэ бэшүүлһэн, баримтата саарһатай болоһон Тартюф үнэн бээ бээлэн, ээдыень гэрһэнь үдэхэ гэжэ байһан хэдэлгэнь буруу хүрэжэ, үнэн юумэ үнэнөөрөө элирнэ...

Гэр бүлын доторхи орёо хүндэ харилсаае, тулалдаае, залуушуудай инаг дуранай мэдэрэлые режиссёр ехэ зохидоор харагшадта дамжуула. Геройнуудайнгаа образуудые бэлигтэй

артистууд С. Панков, Ланина, Г. Овчинников, Островская гэгшэд ехэ һонор байгуулаа гэжэ тэмдэглэжэ. Багахан рольдо—Пернель рольдо наадаһан Россин артистка К. Никулина наадаһан образ зохид.

Энэ зүжэг ехэ шэмэглэлтэй: уран зурааша Россин габыята артист Панков, костюмаар уран зурааша Д. Панков, костюм Л. Примакова, уран зурааша шэмэглэгшэ, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ О. Павлов гэгшэд ехэ ажал ябуулба. Хүжжэмынь композитор, Буряад Республикын иккустэ габыята ажал ябуулаач Вячеслав Буланов зохоогоо.

Урда үенүүдэй ажабайһаар хэргэ гэгдэн харуулагдабашые, мүнөө ажаһуудалтай, дэлгүүр оршон байдалтай, харилсаатай үйлэ хэрэгүүд баһал тааралдан туламһаар хэргэ байхыемнай энэ зүжэг бидэниие, харагшадые урмашуу бшуу. Юуб гэхэдэ, элдэ акционернүүдэй эблэлнүүд банкнуудта ("МММ", "Хопер-инвест" гэхэ мунгэе үгэжэ, мэхэлүүлэ мунгэе, гэр байраа алд ушарнууд мүнөө олон бэшэ

"ЗОЛУШКА"

хоолойтой артистка Нина Вершинина зохидоор наадаба. Эхэдээл адли муу һанаатай, хоорондоо эбгүй, ходо хэрэлдэдэг басагадайнь рольнуудта Буряад Республикын габыята артистка Ирина Бабченко (Анна), артистка Ольга Весенина (Марианна) гэгшэд яһала зохидоор наадаа.

Һөөл хөөрхөн, хүнгэн солбон, бэрхэ ажалһа Золушкын ролийе артистка Лариса Емельянова наадажа, харагшадта ехэтэ һайшаагдаба. Хойноһоонь дахаһан олон эхэнэрнүүдтэй гүйдэл дундаа бүхы юумэеэ шиидхэдэг, гэнэн хонгор хаанай ролийе республикын габыята артист Владимир Барцайкин ехэ бэрхээр гүйсэдхэбэ. Энэ үдэр энэ артист эсэтэрэ наадаа. Тэрэнэй хубүүнэй, хан тайжын рольдо үндэр бээтэй, зохид шарайтай Олег Петелин наадаба.

Олондо мэдээжэ үльгэр соо болоһон үйлэ хэрэгүүд ехэ һонирхолтой. Үльгэрэй эди шэдитэ гоё эхэнэрэй (республикын габыята артистка Нина Рагулина) ашаар Золушка гоё һайхан алталмал платитай хатан дангина болон хубилһан үйлые театрайхид зохидоор харуула.

Энэ зүжэг харагшадта һайшаагдаба, иимэл "Золушка" кинодо хараһан алдар Эрест Гарин (хаан), Фан Раневская (эхэн), Яна Жолушка гэгшэдэй ялас хурса бэлиг, наадан һанаһан.

Хаанай ордон соо болоһон хатар наадан ехэ гоё балетмейстер Нелли Дугаржабойной хубита ехэ харагшадта Маркиз Падетруа рольдо наадаһан артист Дмитрий Панков ехэ хүнгэн, солбон хатарха, хүрэхэ юм.

Амаргүй гоё хубсаһатай, шэмэглэлтэй энэ зүжэг үхибүүдтэ ехэ һайшаагдаба. Гансал уран шэмэглэгшэ кустомуудта 20 миллион мунгэн гаргашалай Золушкын плати 3 миллион түхэригтэй, тиимһээ иимэ шэмэглэлтэй, үжжэгтэмнай үхибүүд гэртэһинтээ булта ерыт уринабди" гэжэ театрай литературна таһагые даатгаша А. Гильмулина хөөрөө һэнэ. Үнэхөөрөө гоё һайхан зүжэг харахаяа, Шэнэ һайндэртэ хабаадахага ташыт гэжэ бидэшые хэлэнэ "Золушкаа" хараад, һүүнэ үхибүүднай баһа дахин сэнгээ бшуу.

Б. ДОРЖИЕВ

МАШИНА ШҮҮГЭЭ

Байгша оной хоёрдохи хахад жэлдэ "СПИД-инфо" һониндо захил хэгшэдэй дунда квантицараа 20 хүнгэн автомашина шүүбэридэ хүртэхөөр лотерей эмхидхэһэн байгаа. Мүнөө энэ һониндой һүүдлын дугаарта автомашина шүүһэн хүнүүдэй нэрэнүүд толилогдобо. "Гусиноозерскын ГРЭС" гэнэн акционернэ бүлгэмэй түбэй заһабарилгын мастерскойн токарь

Сергей Чиликинэй нэрэ автомашина шүүһэн 20 хүнэй тоодо ороһон байна. Иигэжэ тэрэ "Жигули" түхэлэй автомашины эзэн болобо. Һүүдэй жэлнүүдтэ манай республикада "СПИД-инфо" һониндо захил хэгшэдэй дундаһаа мүнэ республикын нэгэ эрхэтэн "Жигули" машина шүүһэн юм гээд тус газетэ һануулаа. Манай корп.

Хайрата нүхэр, эсэгэ, Борис Дареевич ДОРЖИЕВ гэнтэ һаһа бараба түрэлхидынь, дутын хүр гүнзэгы шанга гашуудалтайгаар мэдээсэ Захааминай аймагай Хурал нютагта хүдөөлүүлгэдхэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Redaction information including contact numbers, addresses, and publication details for the newspaper.